

BÁSNIK JANKO KRÁĽ NA FOTOGRAFIÁCH V LITERÁRNYM ARCHÍVE SLOVENSKEJ NÁRODNEJ KNIŽNICE

MGR. MÁRIA VALOVÁ

The Literary Archive of the Slovak National Library contains an extensive collection related to Janko Kráľ, the national awakener, representative of Romanticism and one of the most radical poets from among the followers of Ľudovít Štúr. This year we commemorate the 200 years since his birth. His collection includes several artistic portraits, since it is not known if he ever had his photograph taken. His pictorial archive is completed by several valuable shots of memorial sites and monuments, many photographs from jubilee celebrations and many reproductions of his work and other documentary photographs. The Literary Archive of the Slovak National Library also contains a collection of 293 photographs taken by Janko Kráľ (1822 – 1876), under the K 10 signature. The collection is complemented by 85 photographs which have not yet been catalogued.

Keywords: collection of photographs; portrait photography; documentary photography; Janko Kráľ; Slovak poets

maria.valova@snk.sk

Odbor správy a výskumu
pôvodných prameňov
Slovenská národná knižnica,
Martin

<http://www.snk.sk/>

Literárny archív Slovenskej národnej knižnice uchováva obsiahlu fotografickú zbierku Janka Kráľa, národného buditeľa, predstaviteľa romantizmu, jedného z najradikálnejších štúrovských básnikov. Zbierka obsahuje viaceré výtvarné spodobenia básnika, keďže nie je známe, či sa niekedy vôbec dal fotografovať. Súčasťou obrazového archívu sú cenné snímky pamätných miest a pomníkov, mnohé fotografie z jubilejných slávností, ale aj početné reprodukcie jeho tvorby a iné dokumentárne fotografie. Rozsiahla zbierka fotografií Janka Kráľa (1822 – 1876) je uložená v SNK pod signatúrou K 10 a obsahuje 293 fotografií. Zbierku dopĺňa ešte 85 fotografií, ktoré sa nachádzajú v doposiaľ nekatalogizovanom stave.

PORTRÉTNE FOTOGRAFIE

Búrlikavý Janko Kráľ, prezývaný aj ako divný Janko, sa pravdepodobne nikdy nenechal odfotografovať. Medzi cenné portréty preto patrí kresba maliara Ľudovíta Ilečka, ktorý sa inšpiroval podobizňou Kráľovho syna Mladena, údajne sa na otca najviac podobal (Obr.1). V zbierke sa nachádzajú aj ďalšie umelecké spodobenia Janka Kráľa od viacerých významných výtvarných osobností. K najznámejším patrí kresba od Emila Makovického, ale aj reprodukcie malieb od Janka Alexyho a Štefana Bednára, kresieb od Jána Mudrocha či českého maliara Osvalda Klappera. Zaujímavý je portrét Janka Kráľa od maliara, grafika a ilustrátora Viliama Chmela (Obr. 2). Literárny archív ho získal ako dar od bývalej Československej tlačovej kancelárie (ČSTK) v Bratislave v roku 1972.

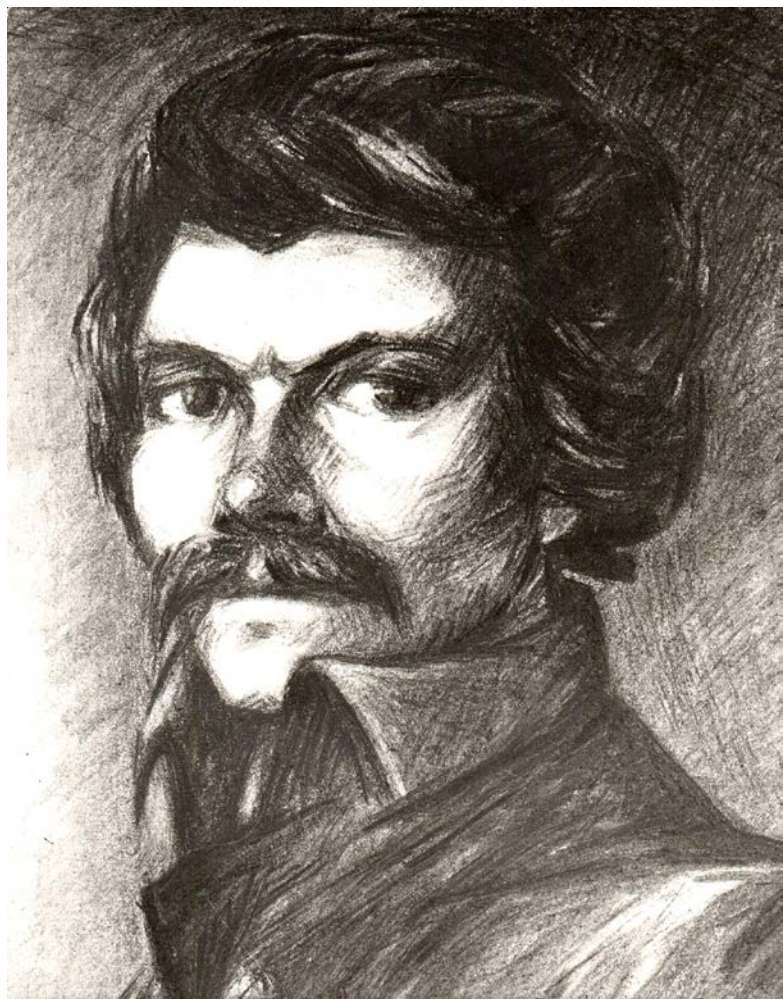
Podobizeň Janka Kráľa s najväčšou pravdepodobnosťou môžeme vidieť na známej litografii z tlačiarne F. W. Koutnik & A. J. Malik v Levoči, ktorá vznikla podľa Koutnikovej fotografie v roku 1864. Litografia predstavuje účastníkov memorandového zhromaždenia v Turčianskom Svätom Martine v júni 1861, na ktorom sa okrem iných významných osobností zúčastnil aj Janko Kráľ.

Fotografiu reliéfu s portrétom Janka Kráľa od sochára Alfonza Gromu archív získal ako dar v roku 1966. Reliéf zdobí pamätný pomník v Nitre. Patrične ho zdokumentoval bratislavský fotograf Pavol Uhrin (pomník bol slávnostne odhalený v roku 1965).

Osobnosť Janka Kráľa inšpirovala aj sochára Stanislava Biroša, ktorý vyhotovil jeho bustu. Zaujímavý portrét básnika nachádzame ešte na striebornej minci, ktorý vyhotovil sochár a medailér Andrej Peter pri príležitosti 100. výročia úmrtia básnika v roku 1976.

Obr.1 Portrét Janka Kráľa. Reprodukcia kresby od Ľudovíta Ilečka.
Zdroj: LA SNK

Obr. 2 Portrét Janka Kráľa. Reprodukcia kresby od Viliama Chmela.
Zdroj: LA SNK

RODINNÉ FOTOGRAFIE A DOKUMENTY

Janko Král sa v roku 1851 oženil s Máriou Polexínou Modrániovou (Obr. 3), dcérou úradníka Zayovského panstva v Uhrovci, sestrou štúrovského básnika Karola Alexandra Modrániho, s ktorým sa básnik zoznámil počas revolučných rokov 1848 – 1849. Z manželstva pochádzali štyri deti, a to synovia Vladimír Všeslav, Mladen Radivoj Basilius, Ivan Ján a dcéra Anastázia. V zbierke Janka Kráľa sa nachádza reprodukcia podobizne Kráľovej manželky, ktorú v roku 1954 inštitúciou daroval Rudo Brtáň (v tom čase pracoval v Matici slovenskej v Martine). Archív od neho získal aj ďalšie portréty rodinných príslušníkov, podobizne dvoch najstarších synov Janka Kráľa, Vladimíra a Mladena. Zbierku Mladena Kráľa dopĺňa aj rodinná fotografia, na ktorej je s manželkou a deťmi Jánom, Irenou, Máriou, Bélom a Lajosom (Ludovítom). V nespracovanej zbierke je ďalšia rodinná fotografia, ktorá ho zachytáva v staršom veku s druhou manželkou a deťmi (Obr. 4). Mladena môžeme vidieť aj so spolužiakmi na maturitnej fotografii z lýcea v Banskej Štiavnici z roku 1873. Zbierku fotografií dotvárajú aj portréty ďalších rodinných príslušníkov. Patria sem podobizne Kráľovej dcéry Anastázie Kacziányovej, jej dcéry Violy Kacziányovej, ktorá bola herečkou v Oradei v Rumunsku, ďalej brata Kráľovej manželky Lajosa Modrániho, ako aj portréty jeho vnuka Bélu Szentikiráliho (je známe, že Mladenovi synovia si priezvisko pomadarchili).

K zaujímavostiam radíme reprodukcie vysvedčení najstaršieho syna Vladimíra Všeslava Kráľa z levického gymnázia (taktiež dar Ruda Brtáňa) a reprodukcie rukopisov jeho básní *Janko a Anička*, *Búrka*, *Na hólách Liptovských* a *Dumka*. Reprodukcie diel vyhotovil matičný fotograf Ferdinand Jiríček z originálov, ktoré zapožičala básnikova vnučka Mária Kráľová z Turdy v Rumunsku. Dcéra Mladena Radivoja, ktorý v Turde pracoval ako úradník, navštívila Maticu slovenskú v Martine v auguste 1965. V zbierke sa nachádzajú jej štyri portréty (jeden z nich pochádza z ateliéru Munkácsy z Turdy) signované samotnou Máriou počas návštevy. Archívu taktiež darovala viaceré cenné fotografie, napríklad portrét najmladšieho syna Ivana Jána (Jánosa) Kráľa od bratislavského fotografa Alexandra Finka, podobizeň svojho brata Lajosa (Mladenovho syna) od fotografa Gyulu Sigmüllera z Miškolca, portrét Gustáva Modrániho, druhého brata Kráľovej manželky Márie Polexíny, portrét Kráľovej vnučky Ireny Pálovej (pochádza z ateliéru Munkácsy z Tur-

dy), snímku Ireny s manželom Samuelom Pálom z ateliéru Bergtraun z Lučenca a iné. K cenným darom patrí aj otcova vizitka z Turdy, na ktorej si uvádzal meno Král M. Vazul, a jeho originálny preukaz totožnosti vystavený v Rumunsku v roku 1931.

Zaujímavú skupinku tvoria fotografie vnučky Márie Kráľovej v doposiaľ nekatalogizovanom stave. Snímky zachytávajú 83-ročnú Máriu počas oddychu a pohľad na jej dom v Turde v Rumunsku z roku 1985 (reprodukcie zo zapožičaných originálov z Ústavu pre zahraničných Slovákov v Bratislave vyhotovila Dana Vojtková). V ďalšej kolekcii nachádzame fotografie Kráľovej vnučky Ireny Pálovej, ktorá pôsobila počas 1. svetovej vojny ako učiteľka v Polomke, neskôr sa odsťahovala do Sarvaša v Maďarsku. Mladučká Irena v ľudovom odeve je na fotografii, ktorú vyhotovil Bálint Horváth z Aidu v Rumunsku a na ďalšej od Lajosa Oroszyho zo Zrenjanina v Srbsku.

Obr. 3 Portrét Márie Polexíny Kráľovej, rodenej Modrániovej, manželky Janka Kráľa. Zdroj: LA SNK

Obr. 4 Rodinná fotografia Mladena Kráľa. Zdroj: LA SNK

PAMÄTNÉ MIESTA, PAMÄTNÉ POMNÍKY A TABULE

Pomerne malú časť zbierky tvoria fotografie rodného domu Janka Kráľa s pamätnou tabuľou v Liptovskom Mikuláši, slávnostne odhalenou 22. mája 1948. Autorom reliéfu je významný sochár a reštaurátor Ladislav Ľudovít Pollák, ktorý vyhotovil aj pamätný pomník so sochou Janka Kráľa umiestnený na námestí v Liptovskom Mikuláši. Slávnosť odhalenia pamätnej tabule zdokumentoval fotograf Eugen Lazišťan. Z jeho snímok (zatiaľ nekatalogizované) je zrejmé, že pamätnú tabuľu na rodnom dome odhalil Ladislav Novomeský.

Ako o podobe Janka Kráľa, tak aj o mieste jeho narodenia a úmrtia vieme málo. Budova v Liptovskom Mikuláši, na ktorej je umiestnená pamätná tabuľa, možno ani nie je rodným domom básnika. Ako uviedol Peter Vítek, riaditeľ pobočky Štátneho archívu v Liptovskom Mikuláši, Janko Kráľ „pochádzal z rodiny mäsiarskeho majstra a zemianky, ktorí v rokoch jeho narodenia spolu s ostatnými majstra-

mi bývali v dnes už prestavanej budove za dnešným Manderláčikom oproti Liptáčiku.¹

Archívnu zbierku dopĺňajú fotografie pamätnej tabule na rodnom dome a pamätného pomníka v Liptovskom Mikuláši od Ladislava Ľudovíta Polláka. Archív ich získal kúpou z Pamiatkového ústavu v Bratislave v roku 1958.

Ďalšia kolekcia fotografií pamätníkov Janka Kráľa pochádza z ateliéru známeho bratislavského fotografa Libora Knězeka (archívu ich daroval v roku 1965). Sú tu snímky rodného domu, pamätnej tabule i pamätného pomníka, ale aj budovy Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši. Jeho objektív zachytil aj tzv. Dom u Bieňov na Riadku v Kláštore pod Znievom, kde Janko Kráľ pôsobil ako súdny adjunkt v rokoch 1860 – 1862. Kráľov rodný dom s pamätnou tabuľou v Liptovskom Mikuláši nachádzame aj na snímke z roku 1961 od bratislavského fotografa Dezidera Orlovského.

Matičný fotograf Alojz Vladimír Hajda v roku 1966 zachytil dom v Zlatých Moravciach s pamätnou tabuľou s reliéfom od sochára Jána Hučka, ktorá dokumentuje, že básnik tu žil od roku 1862 až do svojej smrti v roku 1876. Fotograf zároveň vyhotovil početnú skupinu rôznych pohľadov na pamätný

pomník s bustou Janka Kráľa od sochára Jána Kuli-cha v Zlatých Moravciach. Na tomto mieste môžeme spomenúť, že v zbierke sa nachádza aj reprodukcia sudcovského dekrétu Janka Kráľa z 24. februára 1862, keď bol preložený z Kláštora pod Znievom do Zlatých Moraviec. Pamätná tabuľa na dome v Zlatých Moravciach bola v roku 1969 upravovaná a jej nový vzhľad zaznamenal fotograf Pavol Uhrin v roku 1972.

Alojz Vladimír Hajda ďalej zvečnil aj pamätný pomník Janka Kráľa v bratislavskej mestskej časti Petržalka v Sade Janka Kráľa, ktorý je dielom sochára Fraňa Gibalu a architekta Štefana Imricha z roku 1960. Známý bratislavský fotograf Anton Šmotlák zachytil pomník počas slávnosti polozenia venca v roku 1965 za príhovoru Milana Pišúta. Archív od neho v roku 1980 získal aj dva detailné pohľady na sochu Janka Kráľa (zatiaľ sú súčasťou nekatalogizovanej zbierky). Kolekciu fotografií pamätníka dopĺňajú aj snímky z roku 1976, ktoré archív získal od bývalej ČSTK (Československá tlačová kancelária) v Bratislave (Obr. 5).

Janko Král patril k najradikálnejším príslušníkom štúrovského hnutia. V roku 1847 sa zoznámil s národným buditeľom Jánom Rotaridesom, ktorý pôsobil ako učiteľ v Dolných Príbelciach (od roku 1966 boli Horné a Dolné Príbelce zlúčené do jednej obce Príbelce). Obaja dejatelia boli za svoje revolučné činy v roku 1848 uväznení v Šahách. Dokumentujú to aj fotografie bývalého župného domu i pamätnej tabule s bustou Janka Kráľa od sochára Stanislava Biroša.

V nekatalogizovanej zbierke sa nachádza fotografia pamätnej tabule od Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave. Fotografiu budovy bývalého župného domu v Šahách z roku 1966 archív získal od fotografa Pavla Uhrina, ktorý zachytil v roku 1968 aj pohľad na dom v bývalých Horných Príbelciach, v ktorom Janko Král býval. V zbierke sa nachádzajú aj fotografie zo slávnostného odhalenia pamätnej tabule na tomto dome z 22. apríla 1968 (fotograf: Ludovít Füle z ČSTK Bratislava). Zo snímky sa dozvedáme, že na slávnosti predniesol príhovor Pavol Vongrej, vtedajší správca Matice slovenskej. Pavol Uhrin odfotoval aj pamätnú tabuľu na dome v Príbelciach, v ktorom boli obaja revolucionári v roku 1848 chytení.

Janko Král pracoval v rokoch 1858 – 1859 ako súdny adjunkt v Martine, čo dokumentuje fotografia pamätnej tabule, umiestnenej na bývalom župnom dome. Známý vrútocký fotograf Filip Lašut zachytil

Obr. 5 Pamätný pomník Janka Kráľa; dielo sochára Fraňa Gibalu a architekta Štefana Imricha v Sade Janka Kráľa v Bratislave-Petržalka. Záber z 15. 3. 1976. Fotograf: J. Kolenčík, ČSTK Bratislava. Zdroj: LA SNK

nielen pamätnú tabuľu, ale aj jej slávnostné odhalenie v rámci 150. výročia jeho narodenia 20. októbra 1972. V zbierke sa nachádza aj snímka pamätnej tabule od fotografa Stanislava Belorida, ktorú archív získal z Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine.

Od Filipa Lašuta sú uchované aj fotografie budovy Gymnázia Janka Kráľa v Zlatých Moravciach, ktorý zároveň dokumentoval aj jej pamätnú tabuľu. Dozvedáme sa z nej, že názov bol gymnáziu udelený v rámci osláv 150. výročia narodenia básnika v roku 1972.

Literárny archív SNK prezentuje ešte dve farebné fotografie pamätnej tabule Janka Kráľa na župnom dome v Balážskych Ďarmotách v Maďarsku, kde žil v rokoch 1849 – 1854 (slávnostne bola odhalená 26. septembra 1992).

Janko Král svoj život dožil v Zlatých Moravciach, kde od roku 1862 pôsobil ako prísediaci súdu Tekovskej župy. Janko Král skonal v roku 1876 a bol pochovaný na cintoríne v Zlatých Moravciach, miesto jeho hrobu však nebolo označené. „Polstoročie po jeho smrti bola ustanovená komisia pod vedením

antropológa, aby presne identifikovala Kráľov hrob, no bez úspechu. V roku 1940 tím pod vedením matičného tajomníka Stanislava Mečiara údajne našiel jeho pozostatky a exhumovaná kostra bola s veľkou pompou prevezená na Národný cintorín v Martine. Ďalšie výskumy Kráľovho života a okolnosti jeho smrti však spochybnili, či do Martina boli prevezené skutočne Kráľove pozostatky,⁴² popísala nejasnosti okolo jeho smrti Zuzana Nemcová, odborná pracovníčka Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši. Prevoz telesných pozostatkov Janka Kráľa zo Zlatých Moraviec, ktorý sa konal 3. novembra 1940, dokumentuje kolekcia fotografií zo Slovenskej tlačovej kancelárie (STK). Z fotografií sa dozvedáme, že smútočný rozlúčkový prejav predniesol vtedajší minister vnútra Alexander Mach. V archívnej zbierke sa nachádzajú fotografie obidvoch náhrobných pomníkov Janka Kráľa, pričom fotografie náhrobníka na cintoríne v Zlatých Moravciach vyhotovil Filip Lašut a fotografie pôvodného náhrobníka na Národnom cintoríne v Martine sú od Ferdinanda Jirička z roku 1955 a od Dezidera Orlovského z roku 1961. K novším akvizíciám patria dve snímky nového Kráľovho náhrobného pomníka v Martine (Obr. 6), ktorého autormi sú sochár Alexander Ilečko a architekt Peter Peressényi (fotografie sú z rokov 1990 – 1991). K zaujímavostiam patrí fotografia z výkopu telesných pozostatkov Janka Kráľa, ktorý sa konal 11. augusta 1925 na Mestskom cintoríne v Zlatých Moravciach za prítomnosti českého odborného znalca prof. Jindřicha Matiegku, Františka Heřmanského a i., pričom bolo zistené, že na určenom mieste sa žiadne nenachádzajú (fotografka: Marta Reitmannová).

Prezentáciu pamätných miest môžeme ukončiť snímkami náhrobného pomníka manželky Janka Kráľa Márie Poxíny Kráľovej na cintoríne v Polomke a náhrobníka syna Mladena na cintoríne v Turde v Rumunsku.

FOTOGRAFIE Z JUBILEJNÝCH UDALOSTÍ

Zaujímavú zbierku tvoria fotografie zo slávností usporadúvaných pri rôznych príležitostiach a jubileách Janka Kráľa. Menšia kolekcia fotografií je z výstavy o živote a diele Janka Kráľa, ktorá sa konala v Dome osvetu v Zlatých Moravciach v roku 1956 pri príležitosti 80. výročia jeho úmrtia.

Obr. 6 Náhrobný pomník Janka Kráľa na Národnom cintoríne v Martine. Autori: sochár Alexander Ilečko a architekt Peter Peressényi; záber z obdobia 1990 – 1991. Zdroj: LA SNK

Ďalej sa v zbierke nachádzajú početné fotografie zo slávnostného odhalenia symbolického náhrobného pomníka na cintoríne v Zlatých Moravciach z 23. mája 1966 pri príležitosti 90. výročia úmrtia básnika. Z fotografií, ktoré vyhotovila matičná fotografka Anna Kováčová, sa dozvedáme, že na slávnosti sa zúčastnili Pavol Vongrej a Viliam Sokolík, pracovníci Matice slovenskej, Alojz Lutonský, riaditeľ Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši, Štefan Rakovský, rodák zo Zlatých Moraviec, ktorý pôsobil ako riaditeľ v Mestskom múzeu a jeho zásluhou bola vybudovaná Pamätná izba Janka Kráľa. Jedna fotografia (uchovaná v doposiaľ nekatalogizovanej zbierke) dokumentuje vystúpenie speváckeho zboru *Schola Cantorum*, ktorý bol založený v Gymnáziu Janka Kráľa v Zlatých Moravciach už v školskom roku 1939/1940.

Pamiatku Janka Kráľa si v Zlatých Moravciach uctili aj pri príležitosti 100. výročia jeho úmrtia. Fotografie z 21. mája 1976 od fotografa Blažeja Palkoviča z ČSTK Bratislava dokumentujú spomienkovú slávnosť, v rámci ktorej sa konala beseda a zároveň boli položené vence k pamätníku a symbolickému náhrobníku básnika.

Slávnosť 130. výročia narodenia básnika prezentuje jediná fotografia zo slávnostného koncertu usporiadaného v Bratislave 24. apríla 1952. V zbierke sa nachádza jej reprodukcia, ktorú zo zapožičaného originálu od Zväzu slovenských spisovateľov vyhotovil matičný fotograf Ferdinand Jiríček v roku 1976.

Veľké oslavy pri príležitosti 150. výročia narodenia Janka Kráľa sa konali pri jeho pamätnom pomníku v Liptovskom Mikuláši. Podujatie je zdokumentované na fotografiách od Filipa Lašuta z 20. apríla 1972. Jeho objektív zachytil aj seminár o živote a diele básnika, na ktorom prezentovali príspevky známe osobnosti, ako Jozef Butvin, Rudo Brtáň, Stanislav Šmatlák, Karol Rosenbaum, Ctibor Tahy, Peter Štrelinger, Michal Eliáš a iní. Zbierku dopĺňa aj niekoľko fotografií (v doposiaľ nekatalogizovanom stave) z prijatia účastníkov seminára vtedajším predsedom Mestského národného výboru v Liptovskom Mikuláši, ktorý im odovzdal pamätnú plaketu Janka Kráľa. Pomerne rozsiahla kolekcia fotografií je zo slávnostného otvorenia novej expozície inštalovanej v Múzeu Janka Kráľa (autori Cyril Kraus a Rudolf Chmel), ktoré sídli v Ilésháziovskej kúrii, bývalej budove stoličného domu, známej aj ako Seligovský dom už od roku 1955. Fotografie zachytávajú moment prestrihnutia pásky spisovateľom Jánom Poničanom pred expozíciou, ale aj účastní-

kov slávnostného aktu a vtedajšieho riaditeľa múzea Jozefa Kasanického.

Filip Lašut zvečnil na viacerých fotografiách aj slávnosť 150. výročia narodenia Janka Kráľa v Zlatých Moravciach, ktorá sa konala 21. mája 1972 za účasti mnohých vtedajších kultúrnych a politických osobností. Zároveň zachytil slávnostné otvorenie Pamätnej izby Janka Kráľa (autori novej expozície boli matiční pracovníci Michal Eliáš a Mišo A. Kováč), ktoré sa uskutočnilo v rámci osláv. Zaujímavú skupinku tvoria aj Lašutove fotografie samotnej novoinštalovanej pamätnej izby.

V nespracovanej zbierke sa nachádza aj niekoľko snímok od Ivana Farkaša z 19. a 20. mája 1972, ktorý zachytil slávnosti pri príležitosti 150. výročia narodenia básnika v Zlatých Moravciach. Na jednej z fotografií sú zobrazení herci Slovenského národného divadla Viliam Záborský, Viera Strnisková, Mikuláš Huba, Emília Vášáryová, Leopold Haverl a známa klaviristka Klára Havlíková po vystúpení na slávnostnej akadémii konanej v Dome osvetly 20. mája 1972.

V nekatalogizovanej zbierke sa nachádza malá skupinka fotografií z vernisáže výstavy o živote a diele Janka Kráľa, ktorá bola inštalovaná 14. marca 1974 vo Vilniuse, v hlavnom meste Litvy. Na slávnostnom otvorení výstavy sa zúčastnili Viliam Mruškovič a Michal Eliáš, pracovníci Matice slovenskej v Martine.

Ďalšiu kolekciu tvoria fotografie zo slávností 160. výročia narodenia Janka Kráľa v Zlatých Moravciach (fotograf Filip Lašut), ktoré sa konali v priestoroch Stredného poľnohospodárskeho učilišťa a na gymnáziu pomenovanom po básnikovi 28. apríla 1982. Na jednej fotografii boli zachytené známe osobnosti, ako Pavol Bunčák a Július Lenko, ale aj predstaviteľ Matice slovenskej z Martina Michal Eliáš. Ďalšia snímka zobrazuje slávnostné polozenie vencov k pamätníku Janka Kráľa počas príhovoru Štefana Rakovského, riaditeľa Múzea Janka Kráľa v Zlatých Moravciach.

INÉ DOKUMENTÁRNE FOTOGRAFIE

V zbierke Janka Kráľa sú okrem autogramu uchované aj viaceré ukážky jeho rukopisu. Ide o reprodukcie úryvkov z básní *Piesne bez mena*, *Slovo*, *Krajinská pieseň*, *Duma dvoch bratov* (Obr. 7), *Šahy* a prozaického diela *Žatva*, ale aj rukopis prvopisu diela *Zverbovaní* a iné.

Duma dvoch bratov.

Pre prvých sedla z delavij krajini
 Hlasajú da slobodu vzpláchnúe končini -
 A z pšada vstáta s sečnacejnu vstáta
 Až sa vidi svet s divokymu ferozu.
 A Li savi rodan - divokij znarmonija -
 Janu sa, bo sa je slobodu vstátenja
 Ešte svet je v boji - a slová sa boji -
 A táta sa harká a gaj pil v pšolaji.
 A čo si slovenska gaj je si za kraj
 Eš nať lojich vstátač nevražlavú drahaj
 Eš si s bratom táhom - s pšeršajú da už sledá
 Dely sa roziráči tádan niozjaváča
 Eš je oklápáto bato a táta, karoboi
 A táta nio, inoje, ten lofco nať lohoi
 Eš pšeršaj vstáta, loš, oš kraj Janaci -
 Hlaji sa pohromá od vstátej Moravij -
 Krajina sa harká, oš sa lo za feloji -
 Neboje sa oklápáto, vst sa lo slováci
 Janaja naši dráhi - našá sú - krajina je -
 Pšeršaj nio, vstá - tu máš Hurbanu -
 Da ide sa pšeršaj, s ním sledni juráci
 Nan ho kládja vstá vstá vstá slováci -
 Janaja sú, loš, vstá slováci narod
 Pšaj vstáta táta a jej vstáta vstá
 Pšeršaj Janaci vstá - Eš sa čas pšeršaj
 Nevražlavú lo bota Jan Hurban, horka
 Eš sa lo pšeršaj káň do krajini vstáta
 Vstá sa nad vstá vstá vstá

Obr. 7 Ukážka rukopisu Janka Kráľa, úryvok z básne Duma dvoch bratov. Zdroj: LA SNK.

Tvorbu Janka Kráľa dopĺňajú aj reprodukcie knižných vydaní, ako napríklad *Neznáme básne, Súborné dielo Janka Kráľa*, ktoré vydala Matica slovenská v Martine, ako aj reprodukcie titulných strán diel *Básnik Janko Král a jeho dráma sveta* od Milana Pišúta, *Verše Janka Kráľa*, prvé súborné dielo od Jaroslava Vlčka z roku 1893 (obe diela vyšli vo vtedajšom Turčianskom Svätom Martine), *Divný Janko* od Jána Poničana, dielo vydané v Bratislave v roku 1953 a iné. Ďalej sú tu reprodukcie titulnej strany časopisu *Sokol* z roku 1861, v ktorom je zverejnená Kráľova báseň *Slovo*, či reprodukcie z almanachu *Nitra* z roku 1844 s básňami *Povešť*, *Zakliata panna vo Váhu* a *divný Janko*, *Zverbovaní*, *Zabití*, *Moja pieseň* a iné.

Okrem reprodukcie úryvkov z básní LA SNK uchováva aj reprodukciu z korešpondencie Janka Kráľa, a to list adresovaný Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi z roku 1851 (originál listu, ale aj ukážok z diel Janka Kráľa sa nachádza v jeho rukopisnom fonde v LA). K zaujímavostiam patrí reprodukcia

väzby a začiatku rukopisnej modlitebnej knižky v nemeckom a maďarskom jazyku, ktorú údajne napísala Kráľova manželka. Fotografka Anna Kovačková z Matice slovenskej v Martine v roku 1966 dokumentovala zápis z matriky o úmrtí Janka Kráľa v Zlatých Moravciach. K cenným akvizíciám patrí fotografia pečatidla Janka Kráľa (Obr. 8). Originálne pečatidlo je súčasťou zbierok Literárneho múzea Slovenskej národnej knižnice v Martine. K hodnotným patrí aj kresba Jánošíkovej družiny,

Obr. 8 Pečatidlo Janka Kráľa. Fotograf: Ján Dérer. Zdroj: LA SNK

ktorú načrtol Janko Král. V zbierkach LA sa nachádza originál kresby, ako aj jej reprodukcia od Filipa Lašuta. V roku 2022 si pripomínáme 200 rokov od narodenia Janka Kráľa. Literárny archív SNK disponuje rozsiahlym komplexom rozmanitých fotografií, ktoré dokumentujú život a dielo tohto výnimočného štúrovského básnika. Nevšedným ho nazval Milan Rúfus, ktorý o ňom napísal: „Univerzálny duch, človek európskeho formátu, jeden z básnikov európskeho romantizmu so všetkými atribútmi týchto básnikov, intelekt, ktorý má nielen svoju originálnu filozofiu dejín, ale aj kozmogóniu, filozofiu bytia, básnik, o nič nie menej talentovaný a erudovaný než jeho európski spolupútnici, ba ešte navyše, nad nich, nesie v sebe aj nešťastný osud svojho národa a presvedčenie o potrebe revolučnej premeny sveta – tento básnik má na poetické stvárnenie mohutného citového i intelektuálneho náboja k dispozícii spisovný jazyk o dvadsať rokov mladší, než je on sám.“⁴³

POZNÁMKY

- ¹ Bližšie pozri <https://mikulas.dnes24.sk/190-vyrocie-narodenia-kde-je-rodny-dom-janka-krala-132527>.
- ² Bližšie pozri <https://mikulas.dnes24.sk/190-vyrocie-narodenia-kde-je-rodny-dom-janka-krala-132527>.
- ³ *Janko Král. Poézia. Úvod* napísal Milan Rúfus. 1976, s. 10.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Biografický lexikón Slovenska. V. zv. Km – L. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav 2013, s. 312 – 315. ISBN 978-80-8149-011-8.

Janko Král. Poézia. Úvod napísal Milan Rúfus. Bratislava : Tatran 1976. 474 s. [cit.2022-02-04]. Dostupné na internete: <https://mikulas.dnes24.sk/190-vyrocie-narodenia-kde-je-rodny-dom-janka-krala-132527>.

PhDr. Štefan Rakovský – človek, pedagóg, historik, múzejník. [cit. 2022-02-23]. Dostupné na internete: <https://www.zlate-moravce.info/2014/06/phdr-stefan-rakovsky-clovek-pedagog-historik-muzejnik/>.

Janko Král. [cit. 2022-01-03]. Dostupné na internete: <http://muzeumjankakrala.sk/historia-muzea/>.

Gymnázium Janka Krála. [cit. 2022-03-02]. Dostupné na internete: <https://www.gjkm.sk/schola-cantorum>.